

Heminkvarteringshandboken
– Människorna gör hemmet

Nina Lindfors

*En handbok för
dem som inkvarterar och
inkvarteras samt för de aktiva
i Heminkvarteringsnätverket*

Kotimajoituksen tuki ry
Uppdaterat 2022

Innehåll

- 4 Inledning
- 5 Vad är heminkvartering?
- 6 Verksamhetens principer
- 9 Centrala aspekter på heminkvartering
- 11 Förläggningens roll
- 13 Heminkvartering i praktiken
- 16 Heminkvarteringsnätverket och dess stödförening Kotimajoituksen tuki ry
- 17 Nätverkets verksamhet på lokalnivå
- 19 Bilaga 1: Avtalsmodell för heminkvartering
- 24 Bilaga 2: Centralt om asylprocessen och papperslöshet

Inledning

Heminkvarteringsnätverket möjliggör kontakter mellan asylsökande och finländare. Vår målsättning är att allt fler asylsökande kunde bo i ett finländskt hem under asylprocessen, som ett alternativ till boende på förläggning. Heminkvartering är en effektiv modell för befrämjande av dubbelriktad integration. Den minskar diskriminerande attityder och befrämjar istället mångfald och jämlikhet. Heminkvarteringsnätverket strävar efter att göra inkvarteringsprocessen så smidig och enkel som möjligt för båda parter.

Heminkvarteringsnätverket och dess stödförening Kotimajoituksen tuki ry organiserar heminkvartering i samarbete med andra nationella och lokala aktörer. Med hjälp av detta nätverkssamarbete stöder förenings anställda och de aktiva i nätverket uppkomsten av nya inkvarteringar samt inkvarterarna, de inkvarterade och andra asylsökande i olika frågor som rör boende.

Denna handbok är avsedd som stöd för dem som inkvarterar och som inkvarteras, eller som är intresserade av eller överväger heminkvartering, samt för övriga aktiva i nätverket.

Vad är heminkvartering?

Heminkvartering är ett ömsesidigt arrangemang som erbjuder båda parter en möjlighet till en god och meningsfull vardag. För en asylsökande som är inkvarterad i ett hem börjar livet i Finland på ett behagligt och människovärdigt sätt. Integrationsprocessen kännetecknas då av effektiv språkinläring och egna nätverk, samtidigt som den asylsökande blir bekant med finländska seder och bruk. Att öppna sitt hem för en asylsökande är ett utomordentligt sätt för en inkvarterare att lära känna nya människor samt att ta del i en ur samhällsperspektiv ytterst meningsfull medborgarverksamhet.

En asylsökande inkvarteras vanligtvis på en förläggning, som en del av de lagstadgade mottagningstjänsterna. Under hela asylprocessen har den asylsökande ändå rätt att själv ordna sitt boende. Om man som asylsökande inte bor på själva förläggningen utan på en annan adress som man uppgett registreras man som boende i så kallad privat inkvartering.

Verksamhetens principer

FRIVILLIGHET

Heminkvartering är ett frivilligt arrangemang för båda parter. Det är ändå viktigt att både de som inkvarterar och de som blir inkvarterade begrundar sina egna motiv och förväntningar innan inkvarteringen förverkligas. Inkvarteraren får ingen ekonomisk ersättning för inkvarterandet, och den inkvarterade tar del i till exempel hushållsarbetet i

enlighet med sina förutsättningar och på samma villkor som de övriga i hemmet. Inkvarteringen är frivillig också för den asylsökande, och hen kan närsomhelst återvända till förläggningen. Det är trots allt viktigt att hålla i minnet att en annan förläggning än den tidigare då kan bli aktuell, eftersom den asylsökande hänvisas till den förläggning där det just då finns plats.

ÖMSESIDIGHET

Heminkvarteringsnätverket kategoriserar inte människor som givare och mottagare av hjälp, utan uppfattar alla involverade som jämlika individer. Heminkvarteringens målsättning är en rättvis vardag, som båda parter bär individuellt ansvar för. Ömsesidigheten innebär att båda parterna kan vara mottagare av hjälp och stöd, beroende på situation. Den som inkvarterar har trots allt rätt att bestämma om de grundläggande reglerna som gäller i det egna hemmet. Innan inkvarteringen inleds är det därför viktigt att diskutera dessa och komma överens om de gemensamma spelregler som gäller för själva inkvarteringen.

ÖMSESIDIGT FÖRTROENDE OCH RÄTTEN TILL PRIVATLIV

Även om relationen mellan inkvarteraren och den inkvarterade är ömsesidig är det viktigt att minnas att inkvarteraren trots allt befinner sig i en maktposition i förhållande till den inkvarterade.

Den inkvarterade har ingen skyldighet att berätta för inkvarteraren om hur asylprocessen fortskrider men kan självklart göra det om hen vill (se bilaga 2, Centralt om asylprocessen och papperslöshet). Inkvarteraren kan på olika sätt stöda den inkvarterade i processens olika skeden, förutsatt att man tillsammans kommit överens om det. Detta är naturligtvis helt frivilligt för inkvarteraren, och det är viktigt att vara medveten om vilka krav som då ställs på det egna kunnandet och de individuella resurserna.

Integritetsskyddet gäller för båda parter, och man får inte dela privat information eller bilder av den andra parten utan lov. Den asylsökandes rättsliga status är i sig sekretessbelagd information, vilket man bör hålla i minnet.

Centrala aspekter på heminkvartering

VEM KAN FUNGERA SOM INKVARTERARE?

Var och en som har utrymme i sitt hem och är villig att öppna det för en asylsökande kan erbjuda heminkvartering. Man behöver inte vara sakkunnig i asylfrågor eller en erfaren volontär.

SÅHÄR INLEDER MAN INKVARTERINGEN:

Heminkvarteringar uppstår på olika sätt. Den asylsökande känner kanske redan inkvarteraren, men det händer också att man inte känner varandra från förut. Inte minst i det senare fallet har nätverket och stödföreningen en viktig roll för att parterna ska kunna sammanföras och för att de ska få det stöd som behövs under själva processen.

Om man är intresserad av att inkvartera, lönar det sig att vara i kontakt med stödföreningen. Föreningen kartlägger möjligheterna och kan vid behov också etablera en kontakt till en asylsökande som är intresserad av heminkvartering, ifall du inte redan känner en sådan person. Föreningen erbjuder stöd i samband med förberedelserna, framförallt om ni inte känner varandra alls, eller inte så bra från tidigare. Då fortskrider processen enligt följande modell:

1. Fyll i blanketten på vår hemsida <https://kotimajoitusverkosto.fi/yhteys/>. Du kan redogöra för din situation och dina önskemål och ställa frågor. De anställda kontaktar dig så fort som möjligt. Du kan också själv kontakta de anställda per telefon eller e-post. Vi samtalar sedan kring rollen som inkvarterare, själva inledandet av inkvarteringen samt om dina motiv och möjligheter.

2. Om du efter detta samtal vill gå vidare, kan de anställda ordna ett möte mellan dig och den asylsökande som vill bli inkvarterad. Om du har tillräckligt med utrymme kan du självklart också inkvartera flera personer eller en hel familj. Under mötet kan ni sedan avtala om inledandet av inkvarteringen, eller överenskomma om att ni först lär känna varandra under en viss tid innan ni fattar beslut om själva inkvarteringen. Ni kan träffas ett flertal gånger och den asylsökande kan få bekanta sig med hemmet, till exempel i samband med ett veckoslutsbesök. Det är viktigt att båda parter är säkra på sin sak innan själva inkvarteringen inleds.

3. Överenskommande om heminkvartering: inkvarteringen kan inledas när båda parter är villiga att bo under samma tak, och inflyttningen kan då äga rum. De anställda kan hjälpa till med överenskommandet kring inkvarteringen, antingen muntligen eller skriftligen, via ett inkvarteringsavtal (se bilaga 1, avtalsmodell för heminkvartering). På den inkvarterades initiativ kan de anställda också hjälpa till med kontakten till förläggningen. Också i fortsättningen lönar det sig att kontakta de anställda i frågor som rör inkvarteringen. Även om parterna själva ansvarar för vad som överenskommits, finns både nätverket och stödföreningen till hands och gör sitt bästa för att stöda båda parter.

Även om en inkvartering inte inleds eller inletts i enlighet med modellen ovan, rekommenderar vi att man bekantar sig med Heminkvarteringsnätverkets material, till exempel den här handboken, samt att man i både smått och stort kontakter de anställda när frågor kring heminkvartering uppstår. Alla inkvarterare och inkvarterade är även varmt välkomna med i nätverkets verksamhet.

Du får gärna ansluta dig till Heminkvarteringsnätverkets Facebookgrupp (Kotimajoitusta turvapaikkaa tarvitseville Finland). I gruppen ingår både inkvarterare, inkvarterade och andra aktiva. Du kan också kontakta oss per e-post: info@kotimajoitusverkosto.fi.

Nina Lindfors

Förläggningsens roll

En person som bor i heminkvartering bevarar sin rätt till alla lagstadgade mottagningstjänster, och därför är hen också alltid skriven vid en förläggning. Registreringen är också en förutsättning för att asylprocessen ska fortgå. En asylsökande får de lagstadgade social- och hälsovårdstjänsterna via förläggningsen. Om förläggningsen finns på en annan ort ges brådskande vård vid närmaste jourmottagning. Icke-brådskande fall sköts alltid via

den egna förläggningen, som också ansvarar för givandet av det särskilda stöd som en del asylsökande behöver och är berättigade till.

Om en asylsökande i samband med heminkvarteringen flyttar till en annan ort, är det oftast den förläggning som ligger närmast, antingen geografiskt eller via trafikförbindelse, som blir aktuell. Målsättningen är då att bytet av förläggning sker så kontrollerat som möjligt. Den asylsökande meddelar sin förläggning om heminkvarteringen. Därefter organiserar förläggningen själva bytet och ansvarar för att den mottagande förläggningen får all nödvändig information.

Den asylsökande måste i praktiken bo på den adress hen uppgett. Det är också viktigt att kommunikationen mellan den heminkvarterade och förläggningen fungerar smidigt, vilket också kan förutsätta att den inkvarterade har en konkret möjlighet att förflytta sig geografiskt mellan inkvarteringsort och förläggning. I frågor som rör heminkvartering (som uppstått till exempel i samband med byte av förläggning), asylprocessen, eller om andra frågor eller bekymmer uppstår, lönar det sig att kontakta förläggningsens socialarbetare. Om den asylsökande vill kan också föreningens anställda stöda samarbetet med förläggningen på olika sätt.

Nina Lindfors

Heminkvartering i praktiken

När en ny människa flyttar in förändras vardagen för alla parter, men en öppen diskussion och gemensam överenskommelse om spelreglerna garanterar också att den gemensamma vardagen sedan oftast förlöper smidigt.

Den som inkvarterar bör överväga hur länge hen har möjlighet att inkvartera. Också om inkvarteringsens längd lönar det sig med andra ord att komma överens. Det är önskvärt att heminkvarteringen fortsätter under hela asylprocessens gång. Båda parter har trots allt möjlighet att avsluta inkvarteringen närsomhelst. Därför bör man hålla i minnet att valet av förläggning styrs av faktorer som hänger ihop med asylprocessen och mottagningskapaciteten och att den asylsökande efter avslutad inkvartering därför flyttas till den förläggning där det just då finns plats. På de större orterna finns det inte nödvändigtvis förläggningar med inkvarteringskapacitet överhuvudtaget.

Den asylsökande måste kunna stanna kvar i heminkvarteringen också då inkvarteraren, till exempel under semestrar, är frånvarande. En förläggning kan inte tillfälligt inhysa en asylsökande i sådana fall.

Det finns ett behov också av kortare inkvarteringar som man i förväg kommit överens om. Att tillbringa ett veckoslut utanför förläggningen kan för många vara ett välkommet avbrott i vardagen. Om vistelserna utanför förläggningen blir längre än ett par dagar, lönar det sig att i förväg komma överens om detta också med förläggningen.

Det lönar sig att i ett så tidigt skede som möjligt komma överens om hemmets regler och användningen av utrymmen samt om hushållsarbetet, och att samtidigt beakta kulturella och religiösa faktorer som kan komma att påverka den gemensamma vardagen. Det är önskvärt att alla känner till viktiga kontaktuppgifter samt att dessa hålls synliga, liksom även uppgifterna om den service som finns i närområdet. Det lönar sig också att diskutera om användning av rusmedel är tillåtet eller inte, huruvida man kan bjuda in utomstående gäster och ifall tystad bör råda under en viss tid eller vissa tider på dygnet. Eventuella husdjur och andra praktikaliteter bör också diskuteras och om parterna vill kan man ingå ett gemensamt heminkvarteringsavtal om det man överenskommit. Det är värt att uppmärksamma det faktum att man kanske behöver se över de gemensamma spelreglerna under inkvarteringsens gång, ifall omständigheterna föränd-

ras. Också dessa justeringar är det bra att diskutera sig fram till.

Det finns exempel på lyckade inkvarteringar också där parterna inte haft ett gemensamt språk. Om det finns en vilja till kommunikation har erfarenheterna varit positiva, och parterna har också kunnat använda både kroppsspråk och olika översättningsapplikationer. I särskilda situationer där inkvarteraren och den inkvarterade behöver stöd, till exempel i samband med de inledande diskussionerna, kan föreningens anställda vid behov bidra med telefontolk.

En asylsökande i heminkvartering befinner sig i en jämlik position i förhållande till dem hen delar boende med, vilket inbegriper att hen också ombesörjer sin andel av det gemensamma hushållsarbetet. Att inkvartera är frivilligt, och man kan då inte förutsätta att den inkvarterade kompenserar med pengar eller med en mer omfattande arbetsinsats. Den inkvarterade kan eventuellt bidra med ekonomisk kompensation för olika utgifter (till exempel vatten eller elektricitet) som tillkommer genom inkvarteringen, på det sätt man överenskommit. Den som inkvarterar bör se över om hen förutsatts meddela om inkvarteringen till exempel till disponenten, och det lönar sig också att kontrollera att hemförsäkringen är i kraft.

Om den asylsökande har inkomster och därmed också möjlighet att betala för sitt boende, kan man istället för heminkvartering överväga att ingå ett underhyresavtal. En person som inte omfattas av det finländska socialskyddet och vars boende i heminkvartering är tillfälligt anses enligt FPA inte tillhöra samma hushåll som inkvarteraren, vilket innebär att det bostadsbidrag eller utkomststöd som inkvarteraren eventuellt lyfter inte påverkas i någon riktning. Om det på den här punkten förekommer oklarheter kan man ta kontakt med föreningens anställda.

En asylsökande kommer inte sällan från krävande omständigheter och resan till Finland har för många varit lång och svår, något som det är bra att inkvarteraren är medveten om. Att ha tillgång till eget utrymme och en lugn miljö är därför speciellt viktigt för många asylsökande. Vi rekommenderar också att båda parter ser över sitt vaccinationsskydd.

Heminkvarteringsnätverket och dess stödförening Kotimajoituksen tuki ry

Heminkvarteringsnätverket, vars verksamhet inleddes på olika håll i Finland hösten 2015, är en medborgarrörelse inom vilken vanliga finländare erbjuder asylsökande en plats i det egna hemmet, som ett alternativ till boende på förläggning. Nätverket består av inkvarterarna, de inkvarterade och övriga aktiva, som agerar och styr verksamheten självständigt. Man samarbetar via facebookgruppen Kotimajoitusta turvapaikkaa tarvitseville (Finland), genom vilken det också är möjligt att både erbjuda och efterlysa heminkvartering.

Heminkvarteringsnätverkets stödförening består av styrelse och anställda. De anställda kan kontaktas i alla ärenden som rör asylsökandens vardag. Vi erbjuder stöd, rådgivning och servicehandledning i frågor kring hem – respektive privat inkvartering samt själva asylprocessen.

KONTAKTUPPGIFTER

Allmän e-postadress info@kotimajoitusverkosto.fi

Nina Lindfors

Nätverkets verksamhet på lokalnivå

Heminkvarteringsnätverket består av de inkvarterare, inkvarterade och andra aktiva som fungerar på olika håll i Finland. De lokala nätverksgrupperna spelade en central roll i verksamhetens begynnelse. De förde samman potentiella inkvarterare och asylsökande, höll kontakt med

förläggningarna och de lokala myndigheterna och stödde både inkvarterarna och de inkvarterade under heminkvarteringsprocessen. Ofta samarbetade grupperna också med andra lokala samfund och ordnande olika aktiviteter och jippon, genom vilka människor med olika bakgrund kunde lära känna varandra. De aktiva inom de lokala gruppernas höll inte sällan kontakt med varandra via Facebook.

Om man upplever att det på ett visst område finns behov för verksamhet på lokal nivå, kan vem som helst på nytt skapa en dylik grupp. Nätverkets erfarna aktiva och de anställda kan bidra med det stöd som behövs för att få igång verksamheten. På lokalnivå kan man hitta andra intresserade till exempel via olika föreningar, läroinrättningar och församlingar.

Heminkvarteringsnätverket agerar och styr verksamheten självständigt vilket innebär att den lokala gruppen kan organisera verksamheten på det sätt den finner ändamålsenligt, utgående från de lokala behoven. Det är trots allt viktigt att alla nätverkets aktiva förbinder sig vid att följa de gemensamma principerna, det vill säga frivillighet, ömsesidighet, ömsesidigt förtroende och rätten till privatliv. Det är viktigt att de lokala grupperna håller kontakt med nätverket och med föreningens anställda, eftersom de anställda regelbundet tar emot förfrågningar om heminkvartering på olika orter, både per telefon och e-post. När hela nätverket känner till den aktivitet som finns på olika orter, kan också allt fler som är intresserade av heminkvartering bli en del av nätverket.

De anställda kan stöda aktörerna på lokalnivå också genom att erbjuda kamratstöd och utbildningar samt genom att ordna olika evenemang.

Bilaga 1:

Avtalsmodell för heminkvartering

.....

Inkvarteraren

Den inkvarterade

.....

Telefon

Telefon

.....

Heminkvarteringsadress

■ Heminkvartering baserar sig alltid på frivillighet, Den inkvarterade har ingen arbetsskyldighet. Parterna har överenskommit om fördelningen av hushållsarbetet enligt följande:

.....

.....

■ Den asylsökande betalar inte hyra. Inkvarteraren och den inkvarterade har kommit överens om att den inkvarterade deltar i boendekostnaderna (vattenavgift, elräkning osv.) enligt följande:

.....

.....

■ Inkvarteraren har inte underhållsskyldighet i förhållande till den inkvarterade. Den inkvarterade införskaffar själv de livsmedel och övriga

dagligvaror hen behöver, men parterna kan också överenskomma om gemensamma inköp och matlagning. Parterna har kommit överens om arrangemangen enligt följande:

.....
.....

■ Den asylsökande och inkvarteraren har kommit överens om de regler man bör följa i hemmet:

- Utrymmen (gemensamma och privata, samt om utrymmen för förvaring av till exempel livsmedel och hygienartiklar)

.....
.....

- Användning av TV, dator, trådlöst nät osv.

.....
.....

- Tobaksrökning, användning av alkohol och andra rusmedel i hemmet

.....
.....

- Livsmedel och eventuella begränsningar relaterade till dem och/eller dieter

.....
.....

- Användning av tvättstuga/tvättmaskin

.....

.....

- Allmän prydighet och fördelning av hushållsarbete

.....

.....

- Klädsel

.....

.....

- Gäster och övernattande gäster

.....

.....

- Tystnad

.....

.....

- Barnskötsel och uppfostran

.....

.....

- Ersättningsskyldighet om något går sönder

.....

.....

- Nyckel (vem har nyckel var kan man få en reservnyckel)

.....

.....

- Övrigt

.....

.....

Inkvarteraren har gjort den inkvarterade uppmärksam på hemmets säkerhetsfaktorer som nödnummer, brandvarnare, eventuella brandsläckare osv.

Inkvarteraren har gjort den inkvarterade bekant med andra viktiga, boenderelaterade faktorer (till exempel dörrkod, användning av värmelement och hushållsmaskiner)

Inkvarteraren och den inkvarterade bevarar sin rätt till privatliv. Vill man dela bilder eller information om varandra till exempel på sociala medier måste man överenskomma om detta i förväg.

Inkvarteraren och den inkvarterade kan säga upp avtalet utan någon straffpåföljd eller avgift. Man bör i så fall informera den andra parten i möjligast god tid. Om det uppstår problem rekommenderar vi att man kontaktar stödföreningens anställda, i både smått och stort.

Heminkvarteringsnätverket eller stödföreningen är inte parter i avtalet.

Datum och ort:

.....

Underskrifter och namnförtydligande:

.....

Inkvarteraren

Den inkvarterade

Bilaga 2:

Centralt om asylprocessen och papperslöshet

Även om den inkvarterade inte har någon skyldighet att berätta för inkvarteraren om hur asylprocessen fortskrider, kan hen givetvis göra det och parterna kan komma överens om att inkvarteraren fungerar som stödperson i processens olika skeden. Den inkvarterade kan också bli papperslös i något skede. Om de negativa asylbesluten leder till att den asylsökande skrivs ut från förläggningen upphör också de övriga mottagningstjänsterna. Då har hen kanske inte längre några ekonomiska tillgångar och möjlighet att bidra till de gemensamma utgifterna. Eftersom asylprocessens olika skeden, liksom en eventuell papperslöshet, påverkar den inkvarterades livssituation på ett avgörande sätt är det bra att inkvarterarna känner till processens huvuddrag, som kort beskrivs i det följande.

Asylprocessens längd varierar, men kan pågå i flera månader eller till och med år. På Migrationsverkets eller Flyktingsrådgivningens hemsidor återfinns en mer omfattande beskrivning av själva processen och dess skeden.

De personer som inkvarteras via Heminkvarteringsnätverket har lämnat in en asylansökan som är under handläggning. När man lämnat in en ansökan och registrerats vid en förläggning, kan man röra sig fritt i Finland och i princip bestämma var man vill bo, om man inte vill bo på själva förläggningen. Man kallas sedan till ett asylsamtal, under vilket grunderna för ansökan utreds. Under samtalet är det tillåtet att ha ett rättsbiträde närvarande. Efter samtalet ges ett beslut, som kan komma snabbt eller låta vänta på sig i flera månader. Om beslutet är positivt, har asyl beviljats och förläggningen ger information om hur personen sedan blir kommuninvånare.

Om beslutet däremot är negativt kan det överklagas till förvaltningsdomstolen. Under denna del av processen har den asylsökande i allmänhet rätt att fortsätta vistas i Finland och bevarar också rätten att arbeta. Längden på denna process varierar. Om förvaltningsdomstolen anser att Migrationsverkets beslut är korrekt, kan den asylsökande avlägsnas ur landet, förutsatt att inte Högsta förvaltningsdomstolen med ett särskilt beslut avbryter verkställigheten. Om den asylsökande inte beviljas besvärstillstånd till Högsta förvaltningsdomstolen, vinner det negativa asylbeslutet laga kraft. Det är viktigt att den asylsökande bevarar kontakten till sitt biträde under hela processen. Före Migrationsverkets beslut getts, fås rådgivning och rättshjälp primärt via rättshjälpsbyrån, men om beslutet sedan är negativt har den asylsökande rätt att själv välja biträde.

Om myndigheterna inte förmår utvisa en asylsökande trots att denna har ett negativt, verkställbart beslut, kan man avsluta mottagningstjänsterna. Detta innebär att den asylsökande blir ”nypapperslös”, och hen har då inte längre möjlighet att få något stöd via förläggningen.

Myndigheterna, det vill säga ”det allmänna”, ansvarar för hjälpen till de personer som lever i en papperslös situation. Detta baserar sig både på grundlagen och socialvårdslagen. Kommunerna ansvarar primärt för den oundgängliga försörjning och omsorg som de ”papperslösa” har rätt till, vilket innefattar åtminstone tillfälligt boende, mat, de nödvändigaste medicinerna respektive brådskaande vård. Ett barn som lever i en papperslös situation har rätt till kostnadsfri grundutbildning, och omfattas av barnskyddet på samma sätt som alla andra barn. Barnets rättigheter stöds också av Barnkonventionen. Myndigheterna bör vid allt beslutsfattande ta hänsyn till barnets bästa. För hjälpen till de ”papperslösa” ansvarar numera både FPA och kommunerna, men det förekommer skillnader mellan olika kommuner. I alla frågor som rör papperslöshet – till exempel kring hur man får tillgång till de tjänster man har rätt till – lönar det sig att vara i kontakt med föreningens anställda. De anställda ger rådgivning, stöd och servicehandledning i asyl- och papperslöshetsrelaterade frågor.

Koti*majoitusverkosto*